

Zo lag de groeve erbij in de zomer van 2015. De trap omlaag, de groeve in, was er nog niet.

© Stefan Koopmans

ACHTERGROND MERGELWINNING

Laatste Nederlandse Cement Industrie

Na bijna een eeuw stopt ENCI dit weekend formeel met de mergelwinning. Het einde van puur Nederlands cement, al blijft de fabriek doormalen. De Deltawerken, de A2-tunnel: zowat een kwart van Nederland is met Maastrichts beton gebouwd.

DOOR VIKKIE BARTHOLOMEUS

MAASTRICHT

De sfeer is bedrukt onder de medewerkers van ENCI. Ook al hebben ze het jaren zien aankomen, het aftellen naar de historische datum van 1 juli 2018 die het einde van de kalksteenwinning markeert, valt ze zwaar. Het is de prelude op het sluiten van de oven volgend jaar, waarna de Eerste Nederlandse Cement Industrie geen volwaardige cementfabriek meer is. Het graven in de zwaar gehavende mergelberg stopt dit weekend definitief.

Directeur Günther Gach probeert er zo veel mogelijk voor zijn medewerkers te zijn. „Als je zegt dat de mensen hier een ENCI-hart hebben, zegt dat eigenlijk alles. Dit is een bedrijf dat van generatie op generatie is doorgegeven. Vader, zonen, opa's: dan zit het wel diep ja.”

Voor veel mensen op de loonlijst is ENCI geen werkgever maar een gemeenschap. ENCI heeft er altijd om bekendgestaan goed voor haar medewerkers te zorgen, een vooruitstrevend sociaal beleid te voeren. Zo wordt er al in 1939 door het bedrijf kinderbijslag uitgekeerd, nog voor de Rijksoverheid zo ver is. Er worden huizen gebouwd voor de arbeiders, er zijn spaarregelingen, royale pensioenen en een maandelijks portie Sunlight zeep om het mergelstof weg te wassen. Günther Gach: „ENCI was gewoon een dorp. Hier werd alles gedaan, alles wat je nodig had in het leven kon je hier vinden.” Motorclub, visvijver, tennisvelden, volkstuinen, zangkoor: ENCI bood het allemaal. Op het hoogtepunt werkten er 1200 mensen; nu zijn het er 128, van wie er uiteindelijk 50 overblijven. „We weten sinds 2004, 2005 dat dingen eindig zijn, maar dan is dat nog ver weg. Nu is het concreet en zitten we daadwerkelijk in een transitiejaar.”

Als je zegt dat de mensen hier een ENCI-hart hebben, zegt dat eigenlijk alles.

GÜNTHER GACH

Er komt geen symbolische handeling op 1 juli, geen laatste schep die de grond in gaat. De kalkwinning stopt, maar ENCI mag nog een jaar graven om de 135 hectare grote groeve dusdanig af te werken dat het gebied volgend jaar aan Natuurmonumenten overgedragen kan worden. De kalksteen die daarbij vrijkomt mag nog de oven in, die tot 1 juli volgend jaar twee periodes van dertig dagen mag branden. „Voor ons verandert er eerlijk gezegd weinig”, zegt Günther Gach. „Want we houden al jaren rekening met het eindplan. Voor ons is het operationeel gezien niet zo'n grote wijziging. Het volume zal zeker een stuk minder zijn, maar we blijven graven.”

Cementmarkt

ENCI heeft de afgelopen jaren - naast de eigen graafmachines – externe bedrijven ingezet met gespecialiseerde apparatuur voor de afwerking van de groeve zoals vastgelegd in het eindplan. De wagens zijn uitgerust met gps die exacte hellingshoeken en graafdieptes tot op een paar centimeter kan aangeven.

Het enorme gat in de Sint Pietersberg is de afgelopen eeuw verdwenen in bouwwerken als de A2-tunnel of de Deltawerken. ENCI is sinds de eerste oven in 1928 verantwoordelijk voor naar schatting een kwart van de Nederlandse cementmarkt. De afgelopen 25 jaar was er vier miljoen ton per jaar nodig, ongeveer een miljoen ton (duizend kilo) kwam steeds van ENCI. Mede onder druk van de publieke opinie dat de Sint Pietersberg voldoende uitgemergeld is, maakte moederbedrijf HeidelbergCement de afweging om te stoppen met de mergelwinning; in 2009 werd een pact gesloten om de groeve te transformeren tot natuurgebied, een overgangszone te creëren en nieuwe industrie mogelijk te maken op het fabrieksterrein. De 180 meter lange, pijpvormige draaioven wordt waarschijnlijk gesloopt, inclusief twaalf bijbehorende installaties.

Maalbedrijf

ENCI blijft bestaan als maalbedrijf. De klinker wordt voortaan aangevoerd uit Lixhe, uit hetzelfde mergelplateau maar dan vlak over de grens. Een realistisch scenario voor de lange termijn? Günther Gach klinkt overtuigd. „Wij hebben ons die vraag ook gesteld.” Er zijn geen grote investeringen nodig, de transportkosten zijn te overzien, zeker omdat de klinker ook via schepen aangevoerd kan worden. „We hebben wel degelijk een positie.” Bovendien heeft ENCI Maastricht veel expertise op het gebied van innovatie, en daarmee een vrij sterke positie binnen het Heidelbergconcern. En een nieuwe expertise heeft zich – onverwacht – aangediend: groeves wereldwijd komen bij ENCI kijken hoe de transformatie verloopt, hoe de fabriek zich zo vlakbij een stad handhaaft. ENCI wordt niet langer louter als ‘vernietigende industrie’ gezien, maar meer als pionier. Wat zijn de mogelijkheden voor natuur en recreatie? Hoe combineer je een terrein met de zwaarste categorie industrie met een ligging zo kort bij de stad? „Blijkbaar spreekt zich dat rond. Je hebt een enorme impact, wat wij doen is zichtbaar. Tegenwoordig zie je overal van die grote ‘schoendozen’ in het landschap en je weet niet wat daar binnen gebeurt. Wij maken gebruik van maatschappelijk kapitaal. Van wie is die berg nu?”